

مطالبات و بیانات مقام معظم رهبری در رابطه با محیط زیست

کمیسیون مشترک

چکیده

اهمیت، ضرورت، ابعاد و چگونگی تحقق سیاست های کلی و به ویژه سیاست های کلی محیط زیست همواره یکی از محورهای مهم در تدوین و ارزیابی سیاست ها در این زمینه بوده است. بیانات و مطالبات مقام معظم رهبری از ضابطه ها و شاخص های اصلی در تشخیص و تعیین این مقولات است. این مقاله گردآوری بیانات و مطالبات معظم له در خصوص محیط زیست است. مطالب مطروحه ذیل با دو عنوان: «بیانات و توصیه های مقام معظم رهبری در جهت حفظ محیط زیست» و «سایر مطالبات در چارچوب سیاست و تدابیر» تدوین شده است.

واژگان کلیدی

سیاست گذاری، انضباط سیاستی، اجرای سیاست ها، نظارت، محیط زیست

الف: بیانات و توصیه های مقام معظم رهبری در جهت حفظ محیط زیست

نگرش زیبایی شناختی و اخلاقی اسلام به طبیعت و محیط زیست

* در اسلام، جامع ترین دیدگاه و صحیح ترین شیوه تعامل با طبیعت و محیط زیست بیان گردیده است. خداوند، جهان هستی و همه پدیده ها را زیبا، متقن و موزون آفریده و ما باید رابطه ی خود را با آنها تصحیح کنیم و با تصرفات نادرست خود آن را ویران و آلوده و جامعه را با بلا و مصیبت مواجه نسازیم.

* نگاه اسلام به طبیعت و محیط - اعم از جاندار و بیجان - عاطفی، اخلاقی، معنوی و هدایت گرانه است و برخورداری از مواهب طبیعی نیز بر پایه اصولی متین، عادلانه، حکمیانه، متوازن و سازنده استوار گردیده است. هدف متعالی اسلام برخوردار ساختن همه نسل ها از نعمت های الهی و ایجاد جامعه ای سالم و به دور از فاصله ی طبقاتی و مستعد برای رشد و شکوفایی است و الزامات شرعی برای حفظ تعادل و توازن در استفاده از مواهب طبیعی با پرهیز از زیاده روی و مقید به عدم اضرار به غیر فراهم آورده است. (۸۲/۰۳/۲۰)

اولویت محیط زیست در توسعه کشور

* در تلاش ما برای توسعه ی کشور، اولویت و تکیه هم باید روی این بخش باشد. حتی گرایش به صنعت باید با توجه به این بخش باشد تا کشور استفاده کند؛ تا ما که کشوری هستیم به طور طبیعی از طبیعت خود و مناسب برخوردار - به هر حال امکانات اقلیمی هست و آنچه تخریب شده، به دست بشر تخریب شده است - بتوانیم از این امکانات استفاده کرده و آنها را زیاد کنیم و نگذاریم آن منابع از بین برود. (۷۷/۱۲/۱۴)

مسئله کویر زدایی

مسئله کویرزدایی و بیابان زدایی باید جزو کارهای اساسی باشد و در برنامه های جدی قرار گیرد. کاری که گفتند؛ آبخوان داری، نام خوبی است، کار خوبی هم هست؛ استفاده از سیلاب ها به نحو صحیح و درست، با شکل های صحیح. باید این طرح ها و امثال این طرح ها انجام شود. طرح های متعددی از این قبیل را می شود پیش بینی کرد که به سرمایه گذاری های کلان هم نیازی ندارد و فقط با ابتکار، دنبال گیری، دلسوزی و هماهنگی بخش های مختلف با یکدیگر تحقق پیدا می کند. (۷۷/۱۲/۱۴)

اولویت حفظ منابع طبیعی، گیاه، درخت

امیدواریم که همه - هم دولت، هم آحاد ملت و هم مسئولان بخش های مختلف - به مسأله ی مهم حفظ منابع طبیعی، گیاه، درخت، کشاورزی، استفاده بهینه از آب، خاک و امکانات گوناگون

دیگر، به طور جدی پردازند و ما در برنامه سوم مشاهده کنیم که اولویت با این کارهاست. این کارها قاعده اش در کشور خود ماست. امکانش، ذوقش، هوشش، توانایی هایش در اینجا بحمدالله هست. در واقع احیای آن چیزی است که وجود دارد؛ وام گرفتن و درپوزگی در آن نیست و جوشیدن امکانات درونی کشور و ملت است. ان شاءالله جهت گیری این باشد که بتوانیم برای آینده این بخش، امیدهای بیشتری را در دل های خودمان زنده کنیم. (۷۷/۱۲/۱۴)

عوامل تعامل ناصحیح با طبیعت

۱- فقدان آگاهی های زیست محیطی

۲- ضعف ساز و کارهای قانون در صیانت از محیط زیست

* شیوه های ناصحیح و غیرعادلانه در تعامل با طبیعت و آلوده ساختن محیط زیست در کشورمان نشان دهنده فقدان آگاهی های زیست محیطی و ضعف ساز و کارهای قانونی در صیانت از محیط زیست و جلوگیری از آلوده ساختن آن است.

* برای از بین بردن این نقیصه بزرگ و اساسی باید آگاهی افراد نسبت به مسائل زیست محیطی افزایش یابد و مدیریت های کلان در ایجاد ساختار مناسب همراه با الزامات قانونی برای رعایت حقوق عمومی تلاش کنند و انگیزه ها و حساسیت ها را برای مقابله با آلاینده ها بالا ببرند. (۸۲/۰۳/۲۰)

تخریب محیط زیست نتیجه طغیان و خودبینی

* اگر این خودبینی در مقابل انسان های دیگر باشد، نتیجه اش می شود نادیده گرفتن حقوق دیگران؛ تجاوز و دست درازی به حقوق این و آن. اگر این خودبینی در مقابل طبیعت واقع بشود؛ نتیجه اش می شود تضييع محیط طبیعی؛ یعنی آنچه که امروز به حق درباره مسئله محیط زیست در دنیا اهتمام هست. نادیده گرفتن محیط طبیعی زیست انسان هم، نتیجه طغیان، خودبینی و خودخواهی در مقابل طبیعت است. (۸۵/۷/۲۱)

تخریب محیط زیست بدست اقلیت ثروتمند

* حقوق محیط زیست با مشارکت قوای سه گانه پاسخی مثبت به یکی از نیازهای امروز جامعه برای صیانت بیشتر از محیط زیست و رعایت حقوق عمومی است.

* تخریب محیط زیست معلول نابرابری های اجتماعی و استفاده غلط از طبیعت و یکی از عوامل تضييع حقوق انسان ها است. متأسفانه در جهان امروز اقلیتی مرفه و ثروتمند از

همه امکانات و مواهب طبیعی و سالم بهره برداری می کنند ولی اکثریت ملت ها محکوم به زندگی در شرایط محیطی آلوده و غیربهداشتی و تن دادن به عوارض سوء و انواع بیماری ها و پذیرفتن بلا و مصیبت و مرگ و میراند.

* کشورهای صنعتی بیشترین آسیب را به طبیعت و محیط زیست وارد ساخته و به حقوق سایر کشورها تجاوز نموده اند و در اثر سیاست های خود، بیماری و فقر و ویرانی را بر بسیاری از انسان ها تحمیل کرده اند. (۸۲/۰۳/۲۰)

حفظ محیط زیست غایت پیشرفت

* خوشبختانه احساس می شود که در کشور میل به سمت اهتمام به مسئله گل و گیاه و وضعیت بوستان ها و استفاده از این جهت در سالم سازی محیط زیست، تقویت می شود. (۸۹/۱۲/۱۷)

* مسئله گیاه و بوستان و درخت و این چیزها جزو مسائل اصلی است؛ اینها را جزو مسائل فرعی نباید به حساب آورد. درست است که در شمارش مسائل اساسی کشور، چشم ها و نگاه ها به سمت اقتصاد، به سمت فرهنگ، به سمت مسائل پولی، به سمت مسائل سیاسی کشانده می شود- معمولاً اینجور است- لیکن اگر با دقت نگاه کنیم، مسائلی که مربوط به زیست انسانی است، بیشتر از آنها اهمیت دارد. سیاست برای چیست؟ اقتصاد برای چیست؟ خدمات گوناگون شهری و کشوری برای چیست؟ اصلاً پیشرفت کشور برای چیست؟ پیشرفت برای این است که انسان ها زندگی سالم و مطلوبی داشته باشند. اگر محیط زیست تخریب شد، همه ی اینها باطل خواهد شد. اهمیت محیط زیست اینجاست. (۸۹/۱۲/۱۷)

* اگر ما به مسئله آب، خاک، هوا و آن چیزهایی که منتهی می شود به این چیزها- مثل مراتع، مثل منابع طبیعی، مثل جنگل ها، مثل وضع شهرسازی- نپردازیم، زندگی مردم شیرین نخواهد شد. صنعت و پیشرفت صنعتی و درآمدهای فزاینده ی کشور و افتخارات گوناگون علمی، متن زندگی و واقعیت زندگی را شیرین نمی کند؛ همه اینها باید مقدمه باشد برای اینکه مردم زندگی سالم و شیرین و مطلوب داشته باشند. از جمله چیزهایی که {حساسیت} مستقیم دارد، مسئله محیط زیست است، محیط زندگی انسان هاست، مسئله آب و هواست. آن وقت ریشه ها و بنیان های آن، که خاک و جنگل و درخت است و بقیه چیزها، اهمیت درجه یک پیدا می کند. (۸۹/۱۲/۱۷)

* مسئولینی که در بخش های مختلف هستند، توجه کنند که نگاه به مسئله غبار و دود، نگاه به مسئله آب و هوا و نگاه به مسئله هوای سالم و آب سالم، نگاه به محیط زیست سالم، نگاه به مسئله جنگل ها، نگاه های اصلی است؛ اینها را در متن برنامه ها، در مجاری همه برنامه های زندگی بگنجانند.

بعضی از این گزارش‌هایی که داده شد، گزارش‌هایی است که باید در بین مسئولین داده شود، در دولت و در مجلس باید مطرح شود، در محاسبات بیاید. (۸۹/۱۲/۱۷)

محیط زیست ثروت و میراث ملی است

* من بر روی مسئله محیط زیست - که حالا مسئله بوستان، یک نمونه از کاری است که مربوط به محیط زیست است - تکیه می‌کنم. مسئله محیط زیست و منابع طبیعی بسیار مهم است. منابع طبیعی ثروت‌های ملی‌اند؛ مال این دولت و آن دولت و این وزیر و آن وزیر که نیستند؛ اینها مال ملت‌هاست، آن‌ها هم نه ملت‌ها در یک نسل؛ ثروتی است متعلق به ملت‌ها در طول تاریخ‌شان، از اینها باید استفاده کنند. روی مسئله تخریب جنگل‌ها حساس باشید. فشار به جنگل‌ها زیاد است، جنگل‌ها و مراتع و منابع طبیعی را باید حفظ کرد. (۸۹/۱۲/۱۷)

دست‌اندازی به محیط زیست ممنوع گردد

* هر جا که برای کار عام‌المنفعه‌ای در نظر گرفته می‌شود؛ من می‌دانم و مطمئنم که یک عده‌ای نشسته‌اند و کمین گرفته‌اند بینند چطور می‌توانند این طعمه را ببرایند. جنگل‌های اطراف شهر هست، زمین‌های جنگلی و مناطق جنگلی هست که اینها با زحمت زیاد در طول سالیان زیاد به وجود آمده؛ نگاهشان به اینهاست. (۸۹/۱۲/۱۷)

* من جداً از این طرح باغ‌شهرها نگرانم؛ به آقای رئیس‌جمهور هم گفتم. من نمی‌دانم چه پیش می‌آید، سوءاستفاده‌چی‌ها چه کار خواهند کرد. با این دید نگاه کنید که راه را باز نکنید. یک عده‌ای سوءاستفاده‌چی‌اند.

* بارها هم به شهرداری‌های مختلف این مطلب را گفتم. البته فقط کار شهرداری نیست؛ مجموعه‌های مرتبط با شهرسازی، مجموعه‌های مرتبط با مراتع، همه باید همکاری کنند. نگذارید تهران بیش از این بزرگ شود، نگذارید به زمین‌های جنوب البرز اینقدر تعرض شود؛ جلوی اینها را بگیرید. یک عده‌ای هستند که فقط دنبال پولند، مسئله‌شان مسئله پول است؛ دیگر نگاه نمی‌کنند که حالا این جایی که آنها دارند برای پول تخریب می‌کنند، تصرف می‌کنند، به چه قیمتی برای کشور، برای مردم برای شهر تهران تمام خواهد شد؛ هیچ‌برایشان اهمیت ندارد. آن کسی که دیدبان و پاسبان و پاسدار این منافع ملی است، شماها هستید، نباید بگذارید. (۸۹/۱۲/۱۷)

* آقای شهردار محترم گفتند طرح‌های فضای سبز اینجا نزدیک سیصد هکتار زمین است؛ ایشان می‌گویند می‌خواهیم ۲۲۰ هکتارش را فضای سبز درست کنیم. شما باید مواظب آن بقیه باشید. هشتاد هکتار زمین وسط شهر، چیز کمی نیست. اینجا زمین‌هایی است که متر مترش محاسبه دارد. شما اینجا هشتاد هکتار زمین دارید؛ مراقب باشید که چه اتفاقی بناست

برای این زمین‌ها بیفتد. شماها بحمدالله خودتان پاکید، اهل هیچگونه استفاده سوء نیستید؛ اما اینجور نیست که تمام محیط زندگی، خالی از آدم‌های سوءاستفاده‌جو باشد. مراقب باشید طرح‌هایی که می‌خواهید اینجا اجرا کنید، از بیرون محیط شماها برایش طراحی نشده باشد؛ با توجیه‌های گوناگون، توجیه‌های اقتصادی، تأسیس مراکز تجاری. همین‌طور بقیه جاها. حالا اینجا بزرگترین و مهمترین است، اما تهران باز هم مراکز دیگر دارد؛ مراکزی که می‌توان در آنها فضای سبز درست کرد. (۸۹/۱۲/۱۷)

محیط زیست ضابطه فن آوری مطلوب

* یکی از شاخص‌های اساسی‌ای که در ساخت موتورها و همه‌ی دستگاه‌ها صنعتی باید مورد توجه باشد، مسئله محیط زیست است. تخریب محیط زیست، از آن چیزهایی است که ضربه‌اش را یک ملت، یک منطقه جغرافیایی، گاهی همه دنیا در وقتی احساس می‌کنند که دیگر قابل جبران نیست. مسئله محیط زیست، بسیار مسئله مهمی است. حفظ محیط زیست، رعایت محیط زیست، این چیزی که امروز دنیا به آن دست یافته، اسلام هم بر روی محیط زیست خیلی تکیه کرده و از چیزهایی است که جزو تعالیم اسلام است. (۸۹/۱/۹)

* این گیاهی که متأسفانه در لابه لای چرخ و پر صنعت - به خصوص در کشورهایی که تازه با صنعت آشنا می‌شوند - چنین مورد تحقیر قرار می‌گیرد، مایه حقیقی وجود انسان است. یعنی منبع بی‌پایان مواد حیاتی و غذایی درون خاک، تبدیل به گیاه می‌شود و از گیاه به انسان تبدیل می‌گردد؛ حال یا به واسطه حیوان، یا بدون واسطه آن. این است که «والله خلقکم من تراب» من و شما منتسب به نطفه‌ای هستیم که تولید شده از مواد گیاهی و حیوانی است که اینها فرآورده خاکند. پس با یک واسطه یا دو واسطه، همه آحاد بشر و همه آحاد حیوان، متولد خاکند؛ «منها خلقناکم» و واسطه هم گیاه است. اگر گیاه نباشد، انسان و حیوان نیست. با توجه به چرخه پیچیده طبیعت و تأثیر متقابل آب و هوا و خاک و درخت بر روی یکدیگر، اگر گیاه نباشد هوا هم نیست. (۷۷/۱۲/۱۴)

استفاده بهینه از منابع آب موجود در کشور

* همانگونه که می‌دانید آب در کشور ما به قدر زمین نیست. معروف است که ایران کشور کم‌آبی است؛ اما اگر با عقل و تدبیر و روحیه‌ی خستگی‌ناپذیر پیش برویم، می‌شود از همین آب موجود استفاده کرد. آب‌ها را درست مصرف کنیم.

۱- با کار علمی و مدبرانه،

۲- با مدیریت درست،

۳- با استفاده از روش های علمی در مصرف آب،

۴- آب ها را که هرز می رود، مها کنیم،

۵- در مصرف آب اسراف نکنیم (۸۲/۱۰/۱۴).

* ما کشوری داریم که از لحاظ وسعت خاک، یکی از کشورهای غنی است. گفته می شود آب کم داریم و البته درست است؛ اما به تجربه دانسته شده است که با آب کم هم- همراه با صرفه جویی و روش های علمی- می شود زمین را آباد کرد. ما اگر تلاش کنیم؛ اگر از روش های علمی استفاده کنیم و مدیریت درست را به کار ببریم، با همین میزان موجودی آبی که در ایران داریم، می توانیم این سرزمین وسیع را یکپارچه پوشش گیاهی دهیم. برای ما مایه ی شرمندگی است که با وجود این کشور غنی، محصولات گیاهی و حتی مواد غذایی لازم را دیگران بگیریم. درست مثل کشوری که زمین و امکانات و این تاریخ عظیم کشاورزی را ندارد. این وضعیت را باید شما آقایان- شما مسئولان و وزرای ذی ربط- به یک وضعیت درست تبدیل کنید. (۷۷/۱۲/۱۴)

وظیفه شوراهای در جهت سالم سازی محیط زندگی شهر و روستا

* در فهرست خدماتی که شوراهای به آن می پردازند باید:

۱- توسعه فضای سبز و اهتمام به سلامت محیط زیست،

۲- حفظ هویت و اصالت شهرها و روستاها،

۳- پایبندی به معماری اسلامی و ایرانی،

۴- رعایت زیبایی و استحکام بناها،

۵- ترویج فرهنگ نظم و قانون،

۶- گسترش نمادهای دین و اخلاق،

۷- آسان سازی خدمات رسانی،

۸- عدالت و فراگیری در خدمات شهری،

۹- توجه به نیازهای جانبازان و مصدومان جسمی،

۱۰- نگاه عدالت گستر به محله ها و اشخاص محروم،

۱۱- توجه ویژه به بانوان و نیز به جوانان، برجسته و همواره در مدنظر قرار گیرد. (۸۶/۲/۹)

احترام به گیاه و تجلیل از نگهبانی منابع طبیعی

* درخت، مظهر حیات در طبیعتی است که ما آن را با نگاه عامیانه، بی جان می پنداریم. درخت و گیاه، در استفاده از منابع غیرقابل دسترسی در اعماق زمین و در میان ذرات خاک و تبدیل آنها به یک موجود مجسم زیبای بالنده رشد یابنده زنده، نمایشگر یک معجزه عظیم الهی اند.

* درخت و گیاه، تنها راهروهایی هستند که انسان از طریق آنها توانسته به منابع عظیم و متنوع غذایی خاک دسترسی پیدا کند؛ آن منابع را استحصال نماید و عالم وجود و زندگی بشر را از آن بهره مند سازد. (۷۷/۱۲/۱۴)

* بنده هر سال در چنین روزهایی شخصاً درخت می کارم و این کار مخصوص امسال نیست. ولی امسال، تعمداً انتخاب کردم که این درختکاری و احترام به گیاه و تجلیل از منطقی نگهبانانی از منابع طبیعی و فضای سبز، در ملاء عام انجام گیرد؛ چون احساس می کنم حقیقتاً کشور به این قضیه جدی نیازمند است.

* سنت درخت کاری، خیلی سنت خوبی است. کار ما که درخت می کاریم، یک کار نمادین است. ما یک درخت می کاریم، معنایش این است که جوان ها که چندین برابر نیروی یک آدم پا به سن گذاشته ای مثل ما در آنها وجود دارد و نشاط بیشتری دارند، تعداد بیشتری درخت بکارند و مردم عزیز کشورمان عادت کنند به سنت ایجاد این وسیله حیات. درخت و گیاه، مظهر حیات و زندگی است؛ خودش هم زنده و زندگی بخش است و فضا را برای انسان و حیوان، فضای قابل زیستی می کند. توجه به گیاه، فقط مسئله تأمین خوراک نیست؛ بلکه فضای حیاتی برای انسان است. بنابراین گیاه خیلی مهم است. (۸۸/۱۲/۱۸)

* فرض بفرمائید که از این طرف ما یک درخت بکاریم، هزاران درخت هم مردم بکارند، این کار بسیار خوبی است، اما در مقابل اگر موجودی گیاه و درخت کشور- که یک ثروت عظیم باستانی است- مورد تجاوز قرار بگیرد، این خسارت است. مراتع ما، جنگل های ما، ذخائر عظیم حیاتی ما هستند. از جنگل باید کشور برای همه چیزش بهره ببرد. جنگل واقعاً یک منبع حیاتی بزرگ و تجدید پذیر است. اگر چنانچه عاقلانه و درست از مرتع و جنگل استفاده بشود، هیچ وقت تمام نمی شود. این مثل نفت نیست که یک روز هست، یک روز تمام می شود؛ مثل معدن طلا نیست که یک روز هست، یک روز هم تمام می شود؛ این همیشه هست. اگر ما با منابع گیاهی کشور- یعنی همین جنگل هایمان، همین مراتعمان- و به تبع آن، بوستان های شهری و اینها که در درجه دوم اهمیت است، درست و عاقلانه برخورد کنیم، اینها همیشه باقی می ماند. (۸۸/۱۲/۱۸)

* گیاه یک پایه اساسی وجود است؛ ولی متأسفانه ما گیاه و درخت را با این چشم نگاه نمی‌کنیم. از این روست که مراتع و جنگل‌ها تخریب می‌شوند و درخت‌ها و باغ‌ها در محیط‌های شهری و غیر شهری احیاناً به توهم منافع موهوم از بین می‌روند.

* من امروز از بعضی از آقایان در نمایشگاه گل و گیاه راجع به اهمیت صنوبر، موادی که از صنوبر می‌تواند برای ما به وجود بیاورند و کارهای تحقیقاتی که روی صنوبر انجام گرفته، مطالبی شنیدم.

* گزارشی به دستم رسید از فردی که شکایت کرده بود که در یک مجموعه عظیم نه چندان دور از تهران، چندین هزار درخت صنوبر را، چند نفر سرمایه خواه- نباید گفت سرمایه دار یا سرمایه گذار؛ سرمایه خواه- قطع کرده اند برای اینکه در آن مکان یک مجموعه ساختمانی بسازند و فلان قیمت بفروشند! این گونه بی‌اعتنایی‌ها به گیاه، به درخت، به باغ و به عوامل طبیعی حیات و وجود، برای کشور ضایعه آفرین است. (۷۷/۱۲/۱۴)

جلوگیری از تزییع منابع حیاتی و طبیعی

* ما باید بتوانیم با برنامه ریزی‌های دقیق، با مدیریت قوی و با اصرار و جدیت در کار، خودمان را از تزییع خسارت بار منابع حیاتی و طبیعی- مانند درخت و آب و خاک- نجات دهیم. البته کارهای بسیار خوبی شده است اما این کارها را باید به طور جدی دنبال کنیم. باید در مراحل عملی، با اصرار به دنبال تحقق اهداف سازنده باشیم. برای ما مسأله محیط زیست یا حفظ منابع طبیعی، مسأله‌ای تجملاتی و درجه دو نیست؛ یک مسأله حیاتی است. (۷۷/۱۲/۱۴)

ضرورت قطع ید از متصرفین جنگل‌ها و مراتع

* متأسفانه سال‌هاست افرادی که اهل سوء استفاده اند، از جنگل‌ها و مراتع ما سوء استفاده کردند و تصرف و تعرض کردند، غصب کردند. من می‌خواهم به وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و محیط زیست و همه کسانی که دست اندرکار هستند، تأکید کنم، که مراقبت کنید از دایره غصب و تصرف نانجا و غلط توسعه پیدا نکند و جلوی‌ش گرفته شود. متصرفین را قطع ید کنید. هم خبرهای زیادی می‌رسد، هم انسان خودش مشاهده می‌کند- تا آنجایی که حالا انسان در رفت و آمدها، در سفرها فرصت پیدا می‌کند از نزدیک ببیند؛ یا کسانی که از نزدیک دیدند و مورد وثوقند، می‌آیند اطلاع می‌دهند- متأسفانه با تعرض به جنگل‌ها و تعرض به مراتع، به کشور و به مردم کشور ظلم شده است. زمین‌های مراتع را در جاهای مختلف، بخصوص در نزدیکی شهرهای بزرگ، مورد تعرض قرار دادند و ضایع کردند؛ جلوی این را باید بگیرد؛ و الا ما اینجا یک دانه درخت بکاریم، دو تا درخت بکاریم، یا مثلاً هزاران درخت در سطح کشور کاشته بشود، اما معادل آن، درخت‌هایی که عمرهای طولانی دارند و می‌توانند بمانند

و می‌توانند منشأ استفاده قرار بگیرند- و از جنگل چقدر استفاده‌های خوبی می‌شود، کشور در حال که جنگل هم مطلقاً تکان نخورد و مورد نقص قرار نگیرد- از بین بروند؛ این کار به نتیجه نمی‌رسد. این کار خیلی سودآوری نیست که انسان از این طرف درست کند، از آن طرف چیزهای اصلی را از دست بدهد؛ این را خیلی باید مراقبت کنید. درخت کاری درسی است برای ما، که درخت موجود را قدر بدانیم. این درخت، یک درخت کم عمر کوچکی است چیز کم اهمیتی است، تأثیری هم ندارد؛ امروز هست، ممکن است فردا نباشد؛ اما آن درختی که صد سال، دویست سال عمر دارد، و این درخت‌های مجموعه عظیم جنگل‌ها با ارزشند، اینها را بایستی ما نگه داریم و نگذاریم به اینها تعرض بشود. (۸۸/۱۲/۱۸)

حفاظت از محیط زیست در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

در قانون اساسی جمهوری اسلامی، حفاظت از محیط زیست برای همه نسل‌ها وظیفه‌ای عمومی تلقی گردیده و هرگونه تخریب آن در فعالیت‌های اقتصادی ممنوع اعلام شده است؛ و هماهنگی قوا که حاکی از عزم ملی بر تأمین محیط زیست سالم و جلوگیری از تخریب منابع طبیعی است از اهمیت ویژه برخوردار است. (۸۲/۰۳/۲۰)

ارتقاء آگاهی عمومی در رابطه با محیط زیست

* شایسته است مسئولان محترم برای ارتقاء سطح آگاهی و حساسیت عمومی در رابطه با محیط زیست تلاش و خلاءهای قانونی را پر کنند و دستگاه‌های مسئول با دقت نسبت به اجرای قوانین مراقبت نمایند و با متخلفان بطور قاطع برخورد کنند و قوه قضاییه با سازوکار مناسب به تخلفات زیست محیطی رسیدگی کند. امیدوارم این همایش در پیشبرد اهداف انسانی خود موفق شود و زمینه برخورداری عامه مردم از مواهب طبیعی و محیط زیست سالم را فراهم سازد. (۸۲/۰۳/۲۰)

ضرورت تقویت ریه‌های تهران

* بوستان‌ها ریه‌های تنفسی شهرند. این کار، بسیار کار خوبی است. من هر سال یک دو سه تا درخت می‌کاشتم، لیکن در مراسم اینجوری شرکت نمی‌کردم؛ اما امسال چون کار بزرگی است که دارد انجام می‌گیرد، بخصوص همان طوری که گفتم، در جنوب شهر تهران است، در این مراسم شرکت کردم. اینجا نیاز فراوان است، اینجا تراکم خیلی زیاد است- تراکم جمعیت و تراکم ساختمان- امکانات هم کم است. بنابراین این کار، بخصوص برای این بخش تهران یک چیز لازمی بود.

* می‌توان فضای تنفسی برای تهران درست کرد، می‌توان ریه‌های تهران را تقویت کرد.

حقیقتاً ریه های تهران ضعیف است. تهران شهر بزرگی است و جمعیت زیادی دارد. با همه زحمت هایی که شما کشیدید، فضای سبز در این شهر، خیلی کمتر از آن مقداری است که باید باشد. البته امروز با دوره پیش از انقلاب طرف نسبت نیست. امروز تهران، تهران دیگری است؛ لیکن در عین حال هنوز فضای سبز تهران کم است. تهران یک شهر متراکمی است. بیش از اینها بایستی این شهر فضای تنفسی پیدا کند. (۸۹/۱۲/۱۷)

* آقای شهردار گفتند ما تا خرداد سال آینده شصت هکتار این را تحویل می دهیم. انشاء الله همه تان منتظر باشید، سوم خرداد بیایید اینجا شصت هکتار تحویل بگیرید! (۸۹/۱۲/۱۷)

ضرورت نظارت حفاظتی و قضایی

* مراقب باشید جاهایی که در مناطق گوناگون شهر در اختیارتان هست، اینها در خدمت فضای سبز قرار بگیرد. نظارت های قوی خیلی لازم است؛ چه نظارت های حفاظتی و حراستی، چه نظارت های قضایی؛ آقایان مسئول مسائل شهری در دولت و شهرداری - با دستگاه قضایی وارد بشوید، مطالبه کنید همکاری کنید؛ این چیزها را دنبال کنند. (۸۹/۱۲/۱۷)

* یک عددی را ذکر کردند که این مقدار هکتار به بیت المال برگشته. من به ذهنم آمد که خوب این مقدار از چه مقدار است. نسبت مهم است. اینجاها رقم مطلق اهمیتی ندارد. باید دید نسبت این مقداری که برگشته، از آن مقداری که برگشته، چیست؛ این است که به ما خواهد فهماند که ما پیشرفت کردیم یا نه. باید جووری باشد که پیشرفت کنیم. (۸۹/۱۲/۱۷)

دریا و جنگل منابع عظیم با برکت استان مازندران

استان مازندران، منابعی دارد که کمتر استانی در این کشور، این منابع را با هم دارد.

۱- یک منبع عظیم این استان، همین دریای با برکت است. این دریا یک منبع عظیم ثروت و نعمت پروردگار است. این در اختیار شماست،

۲- یک منبع دیگر، زمین های عظیم کشاورزی است - این مراتع، این جنگل، این زمین های کشاورزی و این هوای مناسب - در بسیاری جاهای این استان، در سالی دوبار می شود کشت کرد،

۳- بعضی از محصولات این کشور، بیشترینش در این استان به برکت این هوا، به برکت این آب، این امکانات و این زمین حاصل خیز تولید می شود،

۴- علاوه بر اینها معادن طبیعی؛ یعنی زمینه های صنعتی شدن هم در این استان هست،

۵- زمینه های مربوط به دریا هم باب واسعی است که یکی از آنها صیادی است و همه اش این نیست. چنین بخشی از این کشور، با همه ارزش های طبیعی و نعمت های خداداده، در دستان شماست.

* در این استان، نباید کسی بی کار باشد، باید ذخایر عظیم ملی به وسیله این استان، سرشار شود. نباید گره کور وجود داشته باشد. نباید در هیچ بخشی از آن، فقر وجود داشته باشد. اینها تلاش لازم دارد. (۷۴/۷/۲۲)

* در مورد مازندران دو ثروت عظیم و دو فرصت بزرگ برای این استان عبارت است از دریا و جنگل؛ دو تا منبع ثروت عظیم، هم برای مردم این استان و هم برای کل کشور. از این دو ثروت عظیم، از این دو فرصت بزرگ باید هم به درستی حفاظت بشود. هم به درستی بهره برداری بشود. این سفارش من به مسئولان کشور است، این جنگل متعلق به ملت است، این دریا متعلق به ملت است و مسئولان دولتی متولیان ساماندهی کار ملت و کار کشورند؛ مراقب باشند. بهره برداری بهینه و اقتصادی و صحیح و جلوگیری از سوء استفاده های گوناگون از جنگل یا به شکلی از دریا- که بیشتر از جنگل سوء استفاده می شود- وظیفه مسئولان کشور است. اینی که دست های طمع کار و طالبان منافع شخصی به عناوین گوناگون این ثروت ملی را به سمت جیب های خودشان بکشند، قابل قبول نیست. (۸۸/۷/۱۵)

* این منطقه عموماً و این شهر که در کنار جاده چالوس و تهران قرار گرفته است، و این مناطق زیبا و خوش آب و هوا در اطراف این منطقه، اینها همه نعمت های خدایی اند، از این نعمت ها باید استفاده کرد، ولی درست؛ باید استفاده کرد، ولی با رعایت حریم های الهی؛ باید استفاده کرد، ولی با احترام به ارزش ها و دین و اخلاق این مردم؛ ارزش های که آنها را در طول سالیان دراز در میدان های سخت نگه داشته. (۸۸/۷/۱۵)

* مراقب باشند استفاده از جنگل، استفاده از دریا، استفاده از این مناظر زیبا، دین و اخلاق مردم را خدشه دار نکند و نیز به نحوی از آنها بهره برداری بشود که در این استان فقیر دیگر معنا نداشته باشد. این جزو وظایف است. البته همکاری شما را می خواهد. مردم باید این فرهنگ را در مازندران، بخصوص در این مناطق به شدت نزدیک به ساحل و جنگل، بخواهند؛ بخواهند که دستگاه های دولتی که برای آنها و به نفع آنها کار می کنند، بتوانند حافظ دینشان و اخلاقشان و نیز حافظ منافعشان باشند. یک همکاری مستحکم و پیوند عمیقی بین دولت و مردم در این مسائل لازم است. (۸۸/۷/۱۵)

ب: سایر مطالبات در چارچوب سیاست های کلی و تدابیر

سیاست های کلی نظام در برنامه دوم (۷۲/۰۸/۱۸)

* اهتمام لازم به بخش های اجتماعی و توسعه ی سهم آن در برنامه از قبیل: امنیت عمومی و قضایی، فرهنگ، آموزش همگانی، بهداشت و درمان، آموزش عالی و تحقیقات، حفظ محیط زیست و تربیت بدنی.

سیاست های کلی انرژی

الف- سیاست های کلی نفت و گاز

۱. بهینه سازی مصرف و کاهش شدت انرژی

ب- سیاست های کلی سایر منابع انرژی

۱. ایجاد تنوع در منابع انرژی کشور و استفاده از آن با رعایت مسائل زیست محیطی و تلاش برای افزایش سهم انرژی های تجدید پذیر با اولویت انرژی های آبی.
۲. تلاش برای کسب فن آوری و دانش فنی انرژی های نو و ایجاد نیروگاه ها از قبیل بادی و خورشیدی و پیل های سوختی و زمین گرمایی در کشور

سیاست های کلی منابع آب

۱. ایجاد نظام جامع مدیریت در کل چرخه آب براساس اصول توسعه پایدار و آمایش سرزمین در حوضه های آبریز کشور،
۲. ارتقاء بهره وری و توجه به ارزش های اقتصادی و امنیتی و سیاسی آب در استحصال و عرضه و نگهداری و مصرف آن،
۳. افزایش میزان استحصال آب و به حداقل رساندن ضایعات طبیعی و غیر طبیعی آب در کشور از هر طریق ممکن،
۴. تدوین برنامه جامع به منظور رعایت تناسب در اجرای طرح های سد و آبخیزداری و آبخوان داری و شبکه های آبیاری و تجهیز و تسطیح اراضی و حفظ کیفیت آب و مقابله با خشک سالی و پیشگیری از سیلاب و بازچرخانی و استفاده از آب های غیرمتعارف و ارتقاء دانش و فنون و تقویت نقش مردم در استحصال و بهره برداری،
۵. مهار آب هایی که از کشور خارج می شود و اولویت استفاده از منابع آب های مشترک.

سیاست های کلی منابع طبیعی

۱. ایجاد عزم ملی بر احیای منابع طبیعی تجدید شونده و توسعه ی پوشش گیاهی برای حفاظت و افزایش بهره وری مناسب و سرعت بخشیدن به روند تولید این منابع و ارتقاء بخشیدن به فرهنگ عمومی و جلب مشارکت مردم در این زمینه،
۲. شناسایی و حفاظت منابع آب و خاک و ذخایر ژنتیکی گیاهی - جانوری و بالا بردن غنای حیاتی خاک ها و بهره برداری بهینه براساس استعداد منابع و حمایت مؤثر از سرمایه گذاری در آن،
۳. اصلاح نظام بهره برداری از منابع طبیعی و مهار عوامل ناپایداری این منابع و تلاش برای حفظ و توسعه آن،
۴. گسترش تحقیقات کاربردی و فن آوری های زیست محیطی و ژنتیکی و اصلاح گونه های گیاهی و حیوانی متناسب با شرایط محیطی ایران و ایجاد پایگاه های اطلاعاتی و تقویت آموزش و نظام اطلاع رسانی.

سیاست های کلی بخش حمل و نقل

۱. ایجاد نظام جامع حمل و نقل و تنظیم سهم هریک از بخش های آن با اولویت دادن به حمل و نقل ریلی و با توجه به جهات زیر:
 - ۱-۱- ملاحظات اقتصادی و دفاعی و امنیتی - کاهش شدت مصرف انرژی،
 - ۲-۱- کاهش آلودگی زیست محیطی.

سیاست های کلی برنامه پنجم (۸۷/۱۰/۲۱)

- ۲۶- توجه به ارزش اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست محیطی آب با تسریع در استحصال، عرضه، نگهداری و مصرف آن و مهار آب هایی که از کشور خارج می شود با اولویت استفاده از منابع آب های مشترک.

سند چشم انداز (۸۲/۰۸/۱۲)

- برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، تبعیض و بهره مندی از محیط زیست مطلوب.

ایده اولیه سیاست های کلی محیط زیست

با توجه به تعالیم حیات بخش اسلام در امر محیط زیست و چگونگی تعامل و سازگاری انسان با آن و با عنایت به اصل پنجاهم قانون اساسی که حفاظت محیط زیست را وظیفه عمومی تلقی نموده و رشد و تعالی نسل امروز و نسل های بعدی را منوط به حفاظت از منابع حیاتی می داند، سیاست های کلی محیط زیست در جمهوری اسلامی ایران به گونه ای تنظیم شود که تامین کننده امور زیر گردد:

- ۱- مدیریت جامع منابع حیاتی و تامین عدالت زیست محیطی،
- ۲- طراحی و ساخت محیط زیست انسانی و کنترل انواع آلودگی های تهدید کننده آن، با رویکرد توسعه پایدار،
- ۳- پیشگیری از تخریب محیط زیست و حفاظت از منابع زیستی و پایش مستمر آن،
- ۴- گسترش اقتصاد سبز با استفاده از ظرفیت ها و توانمندی ها،
- ۵- لزوم تدوین منشور اخلاقی زیست محیطی مبتنی بر ارزش های اسلامی و تقویت و گسترش مشارکت فعالانه عمومی در امر محیط زیست،
- ۶- مشارکت فعال و هدفمند در همکاری های زیست محیطی منطقه ای و جهانی.

فهرست منابع

- ۷۲/۰۸/۱۸ - تعیین چارچوب سیاست های نظام در برنامه دوم
- ۷۸/۰۲/۳۰ - پیام در خصوص سیاست های کلی برنامه پنج ساله سوم
- ۷۹/۱۲/۲۰ - نامه به سران قوای سه گانه و ابلاغ سیاست های کلی نظام
- ۸۲/۰۸/۱۲ - سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴
- ۸۷/۱۰/۲۱ - ابلاغ سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه
- ۷۷/۱۲/۱۴ - بیانات در دیدار مسئولان جهاد سازندگی؛ هفته منابع طبیعی
- ۷۹/۱۲/۲۴ - بیانات در سالروز عید سعید غدیر خم
- ۸۲/۰۲/۰۵ - پیام شوراهاى اسلامى شهر و روستا
- ۸۲/۰۳/۲۰ - پیام به همایش حقوق محیط زیست ایران
- ۸۵/۰۷/۲۱ - خطبه های نماز جمعه
- ۸۶/۰۲/۰۹ - پیام آغاز سومین دوره شوراهاى شهر و روستا
- ۸۲/۱۰/۱۴ - بیانات در دیدار جهادگران و کشاورزان
- ۷۴/۰۷/۲۲ - بیانات در ساری
- ۸۸/۰۷/۱۵ - بیانات در دیدار عمومی مردم چالوس و نوشهر
- ۸۸/۱۲/۱۸ - بیانات در مراسم کاشت نهال در هفته منابع طبیعی
- ۸۹/۰۱/۰۹ - بیانات در بازدید از توانمندی های صنعت خودروسازی
- ۸۹/۱۲/۱۷ - بیانات در بوستان ولایت به مناسبت روز درختکاری